

COMMENTAAR BIJ DE ZONDAGSLEZINGEN

Vijfentwintigste zondag door het jaar

Jesaja 55, 6-9 • Psalm 145 • Brief aan de Filippenzen 1, 20c-24.27a • Matteüs 20, 1-16a

Goedheid naar maat

De parabel die Jezus in het evangelie van deze zondag vertelt, bestaat uit twee delen. Het eerste eindigt met de opmerkelijke handelwijze van de landeigenaar, die aan allen een gelijk loon laat uitbetalen. Het tweede deel brengt de verontwaardigde reactie van de arbeiders van het eerste uur, die eigenlijk ook wel de gevoelens vertolken van al wie deze parabel beluistert.

Het hoogtepunt volgt in het verrassende antwoord van de heer: „Vriend, ik doe u toch geen onrecht?” Strikt juridisch is zijn handelwijze niet onrechtvaardig. De werkers van het eerste uur ontvangen het overeengekomen bedrag en allen krijgen een gebruikelijk dagloon. Zijn handelwijze is wel psychologisch irriterend, doordat hij de laatsten onder de ogen van de eersten laat uitbetalen.

De echte verklaring komt pas helemaal op het einde: „Zijt ge kwaad, omdat ik goed ben?” Letterlijk staat er: „Is uw oog slecht, omdat ik goed ben?” Het oog openbaart de gesteltenis van het hart. We mogen dus vertalen: „Is je hart afgunstig, omdat ik goed ben?”

In dit antwoord van de landeigenaar horen we God zelf spreken. De goede verstaander wist dit al vanaf het begin. Een grootgrondbezitter gaat immers niet zelf naar de markt om arbeiders in te huren, maar stuurt zijn rentmeester, en zeker huurt hij geen arbeiders meer, als de werkdag bijna om is. Maar het gaat over God, en die doet nu eenmaal anders. Die laat zich vooral niet leiden door strikt juridische overwegingen, maar door goedheid die veel verder reikt, en die ook wat anders is dan soevereine willekeur. Bij God kun je geen verdiensten laten gelden. God geeft in goedheid aan ieder wat hij nodig heeft.

Met de arbeiders van het eerste uur wordt de landeigenaar het eens voor een denarie per dag. Dat was een normaal, rechtvaardig dagloon. Aan de arbeiders die later beginnen, noemt de landeigenaar geen bedrag. Hij belooft hun te geven ‘wat billijk is’. In het Grieks staat er *dikaïos*. Dat woord verwijst naar het Bijbelse begrip ‘gerechtigheid’, en dat is heel wat anders dan ons modern westerse begrip ‘rechtvaardigheid’.

Rechtvaardigheid is gebaseerd op het principe ‘voor wat hoort wat’. De prestatie wordt gemeten en beloond. Zo hoort het volgens de arbeiders van het eerste uur, en daarom vinden zij de handelwijze van de landeigenaar onrechtvaardig. Maar als er rechtvaardig wordt gehandeld, betekent dat nog niet dat er ook gerechtigheid is gedaan. Gerechtigheid is immers niet gebaseerd op uiterlijke normen of meetbare prestaties. Gerechtigheid is gericht op het goede, op levenskansen voor elke mens. Gerechtigheid doen betekent: zo leven dat de ander er beter van wordt. Bijbelse gerechtigheid vraagt gulheid, mateloze goedheid.

Gerechtigheid gericht op het goede – daar is het ook Jezus om te doen in de parabel. „Ben jij jaloers, omdat ik goed ben?”, vraagt de landeigenaar aan een van de arbeiders van het eerste uur. God laat zich leiden door goedheid. Hij houdt van ieder mens evenveel. Het levenslot van alle mensen gaat Hem ter harte. Hij wil dat ieder mens, zonder uitzondering, volop levenskansen krijgt. Daarom krijgt iedere arbeider in de parabel een volledig dagloon uitbetaald.

Gerechtigheid is in de Bijbel allereerst een eigenschap van God. „De Heer is nabij, Hij zal zich erbarmen”, zegt Jesaja in de eerste lezing. Niet het recht van de sterkste – van de meest succesvolle, van de best presterende – geldt bij God, maar het recht van eenieder en dus van de zwaksten eerst. De God van de Bijbel luistert naar de noodkreet van de arme en draagt zorg voor vluchtelingen en vreemdelingen, voor de weduwe en de wees. De minsten en de laatsten trekt Hij voor om scheefgegroeide verhoudingen altijd en opnieuw recht te trekken.

De houding van de landeigenaar in de parabel is daarvan een zeer concrete illustratie. Bovendien belicht deze parabel de houding van Jezus zelf, die vanwege zijn voorliefde voor marginalen en zieken, tollenaars en zondaars op zoveel onbegrip stootte bij de weldenkenden van zijn tijd, bij degenen die zichzelf zo ‘rechtvaardig’ vonden. Door deze parabel worden wij, in het voetspoor van Jezus en van God zelf, tot gulle goedheid uitgedaagd.

PAUL KEVERS

VIJFENTWINTIGSTE ZONDAG DOOR HET JAAR - 21 september 2008

Eerste lezing *Jesaja 55, 6-9*

Zoekt de Heer nu Hij zich laat vinden, roept Hem aan nu Hij nabij is. De ongerechte moet zijn weg verlaten, de zondaar zijn gedachten; hij moet naar de Heer terugkeren – de Heer zal zich erbarmen – terug naar onze God, die altijd wil vergeven. Uw gedachten zijn nu eenmaal niet mijn gedachten, mijn wegen niet uw wegen – is de godsspraak van de Heer – maar zoals de hemel hoog boven de aarde is, zo hoog gaan mijn wegen uw wegen te boven en mijn gedachten uw gedachten.

Tweede lezing *Brief aan de Filippenzen 1, 20c-24.27a*

Broeders en zusters,

Of ik leven moet of sterven, Christus zal in mij verheerlijkt worden. Voor mij toch is het leven Christus en het sterven een winst. Maar blijf ik leven, dan wacht mij vruchtbare arbeid. Daarom weet ik niet wat ik moet kiezen. Ik word naar twee kanten getrokken: ik verlang heen te gaan om met Christus te zijn, want dat is verreweg het beste. Maar voor u is het nuttiger dat ik nog hier blijf. Alleen, gij moet een leven leiden dat het evangelie van Christus waardig is.

Evangelie *Matteüs 20, 1-16a*

In die tijd vertelde Jezus zijn leerlingen de volgende gelijkenis:

„Met het Rijk der hemelen is het als met een landeigenaar die vroeg in de morgen uitging om arbeiders te huren voor zijn wijngaard. Hij werd het met de arbeiders eens voor een tienling per dag en stuurde ze naar zijn wijngaard.”

„Rond het derde uur ging hij er weer op uit en zag nog anderen werkloos op de markt staan. En hij zei tot hen: ‘Gaat ook naar mijn wijngaard en ik zal u geven wat billijk is.’ En zij gingen.”

„Rond het zesde en negende uur ging hij nog eens uit en deed hetzelfde.”

„Rond het elfde uur ging hij opnieuw uit en vond er weer anderen staan. Hij zei tot hen: ‘Wat staat ge heel de dag werkloos?’ Ze antwoordden hem: ‘Niemand heeft ons gehoord.’ Daarop zei hij tot hen: ‘Gaat ook gij naar mijn wijngaard’.”

„Bij het vallen van de avond sprak de eigenaar van de wijngaard tot zijn rentmeester: ‘Roep de arbeiders en betaal hun uit, te beginnen met de laatsten en zo tot de eersten.’ Toen de arbeiders van het elfde uur kwamen, kregen zij elk een tienling; toen nu ook de eersten kwamen, meenden dezen dat zij meer zouden krijgen, maar ook zij kregen ieder de overeengekomen tienling. Ze namen hem wel aan, maar begonnen tegen de landeigenaar te morren en zeiden: ‘Dezen hier, die het laatst gekomen zijn, hebben maar één uur gewerkt en gij stelt ze gelijk met ons die de last van de dag en de brandende hitte hebben gedragen.’ Maar hij antwoordde een van hen: ‘Vriend, ik doe u toch geen onrecht? Zijt gij niet met mij overeengekomen voor een tienling? Neem wat u toekomt en ga heen. Mag ik soms met het mijne niet doen wat ik verkies, of zijt ge kwaad, omdat ik goed ben?’”

„Zo zullen de laatsten de eersten en de eersten de laatsten zijn.”